

En İdeal Adalet Anlayışı, İslam Ahlakı ile Mümkindür

En İdeal Adalet Anlayışı, İslam Ahlakı ile Mümkindür

İnsanlık tarihi incelendiğinde, toplumların en çok ihtiyaç duyduğu ve uğruna en fazla mücadele ettiği değerlerden birinin adalet olduğu görülür. Tarih boyunca pek çok devlet kurulmuş, anayasalar hazırlanmış, hukuk sistemleri oluşturulmuş ve uluslararası sözleşmeler imzalanmıştır. Buna rağmen zulüm, ayrımcılık, yolsuzluk ve benzeri haksızlıklar tamamen ortadan kaldırılamamıştır. Bugün de dünyanın birçok yerinde adalet konusunda ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Bilim ve teknoloji hızla ilerlerken, adaletin aynı ölçüde güçlenememiş olması oldukça dikkat çekicidir. Bunun temel nedeni, adaletin yalnızca kanunlarla sağlanabilecek bir olgu olmamasıdır. En mükemmel hukuk kuralları bile, onları uygulayan insanlar adil olmadıkça beklenen sonucu vermez. Kanunlar suçları cezalandırabilir, ancak insanın vicdanını değiştiremez. Mahkemeler haklı ile haksızı ayırabilir, fakat kimsenin görmediği yerde hak yemeyecek bir karakter inşa edemez. Bu nedenle gerçek adalet en başta Allah korkusu ve güzel ahlak gerektirir.

Kuran-ı Kerim, diğer sistemlerden ayrılan bir adalet anlayışı ortaya koyar. Kuran, insanlar arasında uygulanacak hukuki ilkeleri bildirirken, adaleti hayatın vazgeçilmez bir parçası haline getirecek ahlaklı bireyler yetiştirmeyi de hedefler. Çünkü adaletin kalıcı olabilmesi, onu uygulayan insanların vicdanlarının güçlü olmasına bağlıdır.

İslam ahlakına göre adalet, yalnızca mahkeme salonlarında yerine getirilen hukuki bir görev değildir. Aile içinde, ticaretle, çalışma hayatında, devlet yönetiminde, eğitimde, hatta günlük insan ilişkilerinde bile gözetilmesi gereken temel bir ilkedir. Bir insanın güçlü ya da zayıf olması, zengin veya fakir olması, aynı inanca mensup bulunması ya da farklı bir milletten gelmesi adalet anlayışını değiştirmez. Kuran'ın hedeflediği toplum düzeninde herkes, yalnızca insan olduğu için hak ve hürmet sahibidir.

Kanunlar Tek Başına Adaleti Sağlamaya Yetmez

Günümüzde dünyanın hemen her ülkesinde kapsamlı hukuk sistemleri bulunmaktadır. Mahkemeler, savcılıklar, emniyet teşkilatları ve denetim mekanizmaları toplum düzenini korumak için çalışmaktadır. Buna rağmen terörden yolsuzluğa, cinayetten işçi sömürüsüne kadar pek çok suç ve haksızlık varlığını sürdürmektedir. Hatta bu suçlara, en güçlü hukuk sistemlerine sahip ülkelerde bile farklı şekillerde rastlanmaktadır.

Bu durum önemli bir gerçeği ortaya koymaktadır: Kanunlar insanı denetleyebilir, fakat her an kontrol edemez. Hiçbir hukuk sistemi insanların hayatlarının her saniyesine tanıklık edemez. İşte bu noktada insanı doğru davranmaya sevk eden en güçlü unsurun iman ve ahlaki bilinç olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Kuran, insanı yalnızca toplumun değil, her an Allah'ın huzurunda bulunduğu bilinciyle yetiştirir. Bu bilinç, kişinin doğruluktan hiçbir zaman ayrılmasını sağlar. Çünkü Allah'a iman eden bir insan, O'nun hoşnutluğunu kazanamamaktan çok çekinir ve O'nun rızasına aykırı davranışlardan büyük bir titizlikle kaçınır. Aynı zamanda, yaptığı hiçbir davranışın karşılıksız kalmayacağını, en küçük iyiliğin de en küçük haksızlığın da Allah Katında karşılık bulacağını bilir.

Kuran'ın Adalet Ölçüsü Herkes İçin Geçerlidir

Kuran'da adaletin yalnızca müminlere karşı değil, farklı düşünceye sahip insanlara hatta düşmanlara karşı dahi gözetilmesi emredilir. Allah bir ayetinde şöyle buyurmaktadır:

Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa olan kininiz sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adaletli olun. Bu, takvaya daha yakındır. (Maide Suresi, 8)

Bu ayette bildirilen ölçü, insanlık tarihinin en güçlü adalet anlayışlarından birini ortaya koymaktadır. Çünkü çoğu zaman insanlar, sevdiklerine karşı daha anlayışlı, hoşlanmadıkları kimselere karşı ise sert davranma eğilimindedir. Kuran ise bu yaklaşımı reddeder ve adaletin sevgi ve öfke gibi kişisel duygulardan bağımsız olarak uygulanmasını emreder.

Kuran'ın müminlere bir emri de, kendi aleyhlerine bile olsa adaleti gözetmeleridir. Allah ayette şöyle buyurmaktadır:

Ey iman edenler! Kendinizin, ana-babanızın ve yakınlarınızın aleyhine de olsa Allah için adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun... (Nisa Suresi, 135)

Bu ilke adalet anlayışını aile bağlarının, ekonomik çıkarların ve toplumsal baskıların üzerine çıkarır. Çünkü gerçek adalet insanın kendi menfaatinden vazgeçebilmesini de gerektirir. İşte İslam ahlakını üstün kılan temel özelliklerden biri de budur. Kuran önce insanın vicdanını eğitir, ardından o vicdan üzerine adil bir toplum inşa eder. Bu nedenle İslam'ın hedeflediği adalet düzeni yalnızca hukuk kurallarına değil, Allah'a karşı sorumluluk duygusuyla hareket eden bireylere dayanır. Böyle bireylerin çoğaldığı bir toplumda adalet, hayatın her alanında kendiliğinden tecelli eder.

Kuran, Adaleti Evrensel Bir İlke Olarak Sunar

Kuran'ın adalet anlayışı, yalnızca Müslümanlar arasındaki ilişkilerle sınırlı değildir. Adalet; dini, dili, ırkı, kültürü veya sosyal statüsü ne olursa olsun bütün insanları kapsayan evrensel bir ilkedir. Kuran'a göre bir insanın hak sahibi olması için belirli bir inanca mensup olması gerekmez. İnsan olması, onun canının, malının, onurunun ve temel haklarının korunması için yeterlidir.

Bu nedenle Kuran, Müslümanlara, kendileriyle savaşmayan ve dinlerinden dolayı baskı uygulamayan kimselere karşı iyilik ve adalet ile davranmalarını emretmektedir:

Allah, sizinle din konusunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Şüphesiz Allah adaletli davrananları sever. (Mümtehine Suresi, 8)

Bu ayet, farklı inançlara mensup insanlarla ilişkilerin de temelini adalet, saygı ve iyilik olması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Müslüman karşısındaki kişinin inancına, milliyetine veya sosyal konumuna göre farklı bir adalet anlayışı geliştiremez. İnsanların renklerine, soylarına, makamlarına veya servetlerine göre değer gördüğü toplumlarda adaletin kalıcı olması mümkün değildir. Çünkü ayrıcalık tanınan her kesim, zamanla hukukun üstünde görülmeye başlanır. Kuran'ın ölçüsü ise apaçıktır: Üstünlük ne soyda ne servette ne de makamdadır; üstünlük ancak takvadadır. Nitekim Allah, Kuran'da şöyle buyurmuştur:

... Allah Katında en üstün olanınız, takvaca en ileride olanınızdır... (Hucurat Suresi, 13)

Burada bildirilen üstünlük, hukuki veya toplumsal bir ayrıcalığı değil, Allah Katındaki manevi değeri ifade etmektedir. Bu nedenle İslam'a göre hiçbir insan, sahip olduğu soy, servet, makam veya diğer dünyevi imkanlar nedeniyle başkalarının hakkını çiğneme yetkisine sahip değildir.

İslam ahlakının öngördüğü bu eşitlik anlayışı, toplumda güven duygusunu güçlendirir. İslam ahlakının hakim olduğu toplumlarda insanlar bilirler ki, haklı oldukları sürece kimlikleri, ekonomik durumları veya inançları sebebiyle haksızlığa uğramayacaklardır. Adaletin gerçek anlamda tesis edildiği bir toplumda ise korku yerine güven, çatışma yerine huzur, baskı yerine karşılıklı sevgi ve saygı yerleşik olacaktır.

<https://www.harunyahya.info/makaleler/en-ideal-adalet-anlayisi-islam-ahlaki-ile-mumkundur>